

Nr 31.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder till stödjande av den inhemska fodersädsmarknaden; given Stockholms slott den 4 januari 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

1938 års fodersädsskörd har blivit mycket stor, även om dess kvalitet i vissa delar av landet blivit ojäm och i vissa fall mindre god. Följande sammanställning återger statistiska centralbyråns preliminära uppskattningar angående skördens storlek 1938 i förhållande till tidigare år.

	Skörd i ton		
	1931/35	1937	1938
Korn	216,000	207,000	267,000
Havre.....	1,161,000	1,265,000	1,381,000
Blandsäd	520,000	554,000	664,000
Summa	1,897,000	2,026,000	2,312,000.

Enligt dessa uppgifter överstiger 1938 års fodersädsskörd skörden 1937 med 286,000 ton och genomsnittsskörd under åren 1931/35 med 415,000 ton.

Även brödsädsskörden har under 1938 blivit osedvanligt riklig. Enligt statistiska centralbyråns beräkningar utgör den totala brödsädsskörden 1,226,000 ton, vilket innebär en ökning av 113,000 ton i förhållande till år 1937 och en ökning av 154,000 ton i förhållande till medelskörden under åren 1931/35. Då i vissa landsdelar brödsäden år 1938 blivit groddskadad, måste en ej obetydlig del av skörden komma till användning för foderändamål.

De för innevarande regleringsår gällande direktiven för jordbruksstödet handhavande förutsätta att, om priset på inhemskt foder till följd av en särskilt riklig skörd skulle sjunka under 14 à 15 öre per foderenhet, importen av majs och annan fodersäd skall i möjligaste mån begränsas. I en dylik situation får majspriset bringas att stiga utöver den eljest som eftersträvansvärd angivna nivån av 15 à 16 öre per kilogram enligt Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar.

Såsom framgår av tab. 1 har lantbrukssällskapets noteringar å svensk vit foderhavre under september och oktober 1938 hållit sig omkring 12.5 öre per kilogram, vilket torde motsvara ett något lägre pris per foderenhet än 15 öre. Under november och december låg noteringen vid 11.3 respektive 10.9 öre per kilogram, motsvarande ungefärligen 13.4 respektive 12.9 öre per foderenhet.

Tab. 1. Priser å nedanstående fodermedel under 1938, i kronor för deciton.

M å n a d	Lantbrukssällskapets inlandsnotering å				Cifpriser å		
	svensk vit foderhavre	svenskt vetekli	majs	jordnötskakor	La Plata havre	La Plata kli	La Plata majs
Januari	15.31	14.08	17.57	19.90	11.69	12.76	15.73
Februari.....	15.34	14.34	17.35	19.75	11.65	12.37	13.43
Mars	14.99	14.39	16.99	19.15	11.60	12.29	12.64
April	14.74	14.32	16.84	18.53	11.33	11.70	12.99
Maj	15.04	14.52	17.21	18.46	11.11	11.94	13.13
Juni.....	—	14.29	16.83	19.10	10.80	11.49	12.31
Juli	—	14.15	16.20	19.55	10.81	11.80	12.79
Augusti.....	—	13.67	15.95	19.51	10.53	11.38	11.59
September....	12.48	13.67	15.92	19.75	10.07	10.28	11.11
Oktober	12.54	13.95	17.00	20.50	9.89	9.65	10.86
November....	11.31	12.64	16.66	20.50	9.96	8.71	10.56
December.....	10.85	12.75	17.42	20.49	9.67	9.05	12.24

Världsmarknadspriset å majs har under hela år 1938 till och med november månad varit fallande. Cifnoteringen å La Plata majs sjönk från 15.7 öre per kilogram i januari 1938 till 10.6 öre per kilogram i november. För december utgjorde cifnoteringen 12.2 öre. Enligt lantbrukssällskapets no-

teringar har majspriset inom landet under 1938 legat vid 16 à 17 öre per kilogram. Inlandsnoteringen utgjorde för oktober 17 öre, för november 16.7 öre och för december 17.4 öre per kilogram.

Beträffande prisutvecklingen för andra viktigare utländska fodermedel hänvisas till i tab. 1 upptagna noteringar. Av tabellen framgår att även utlandspriserna å havre och kli under 1938 varit i sjunkande. Priset å havre har dock varit mindre än för övriga fodermedel.

Storleken av de avgifter, som efter den 31 december 1937 utgått för olika fodermedel, framgår av följande.

T i d	I n f ö r s e l a v g i f t e r					S k a t t	
	Havre	Majs	Kli	Kreaturs- foder av ani- maliskt av- fall, luzern- mjöl	Korn, vicker, pelusker m. m.	Linfrökakor och linfrö- mjöl	Annat oljekaks- foder
1/1—19/6	3	2	0	2	2	2	4
20/6—19/8	3	2	0	3	3	3	5
20/8—23/9	3	3	1	3	3	3	5
24/9—30/11	4	5	3	4	4	4	6
1/12—	5	6	4	5	5	5	6

Följande sammanställning lämnar upplysning om importen av havre, kli och majs under 1938 i förhållande till 1937.

Tab. 2. Import, i ton, av havre, kli och majs.

M å n a d	H a v r e		K l i		M a j s	
	1937	1938	1937	1938	1937	1938
Januari.....	590	219	683	1,488	15,911	13,878
Februari....	2,146	521	2,553	1,633	23,421	22,449
Mars	4,357	1,787	5,821	3,657	28,158	16,579
April	2,431	5,439	7,206	4,091	17,023	13,160
Maj	7,076	1,554	5,461	3,637	18,282	10,011
Juni	5,889	572	5,890	2,624	19,901	17,049
Juli	4,880	132	4,800	4,491	21,593	38,593
Augusti.....	2,343	502	2,540	7,502	4,291	17,266
September ..	2,038	363	2,967	8,887	7,551	11,612
Oktober	1,425	206	5,100	4,147	9,253	5,738
November ..	865	104	2,759	4,561	7,968	3,662
December ...	601		2,734		14,669	

¹ Fr. o. m. 1 september.

I skrivelse till Konungen den 23 november 1938 anför *statens jordbruksnämnd* bland annat följande:

Det bekymmersamma läget å fodersädsmarknaden påkallar enligt nämndens mening omfattande åtgärder i prisstödande syfte. Därvid bör i första hand eftersträvas en ökad användning av den inhemska fodersäden, vartill erfordras en skärpt reglering av importen av utländskt foder. Beträffande utländsk fodersäd och därmed jämförligt foder skulle man givetvis till vinnande av ifrågavarande syfte kunna genomföra en kvantitetsbegränsning av importen. En dylik reglering är emellertid enligt tidigare vunna erfarenheter förenad med så stora praktiska svårigheter, att den om möjligt bör undvikas, och dessutom synes man knappast på denna väg kunna vinna någon större användning av inhemskt foder än den som kan ernås genom uttagandet av lämpligt avvägda införselavgifter. På grund härav vill nämnden, under åberopande av de för fodermedelsregleringen gällande direktiven, för sitt vidkommande förorda, att en allmän höjning företages av gällande införselavgifter och skatt å importerade fodermedel.

Även om den av nämnden sålunda förordade skärpningen av importregleringen för fodermedel genomföres, synes densamma icke komma att få någon större omedelbar inverkan å den inhemska fodersädsmarknaden. Den rikliga skörden av fodersäd samt tillgången för foderändamål på vissa myckenheter groddskadad brödsäd har nämligen åtminstone tillvägande medfört en minskad efterfrågan på fodersäd över huvud samt en anhopning hos föreningar och spannmålshandlare av denna vara. Sistnämnda förhållande utgör dessutom en av orsakerna till svårigheterna för svenska spannmålsaktieföretaget att uppbringa utrymmen för lagring av brödsäd och synes ävenledes utgöra en förklaring till att brödsädspriserna trots bolagets inköp av vete i vissa delar av landet äro jämförelsevis låga. Önskvärt vore givetvis i denna situation och med hänsyn till det utrikespolitiska läget att försvarsväsendet och andra statliga myndigheter, som använda fodersäd, så långt lämpligen kan ske, sökte fylla sina framtida behov. I den mån detta efter erforderlig utredning befinnes kunna äga rum, minskas självfallet behovet av att genom andra åtgärder lätta marknaden för fodersäd. Nämnden vill erinra om att nämnden tidigare vid olika tillfällen föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle äga bemyndigande att stödja en export av fodersäd och då närmast av havre. Statsmakterna ha emellertid avvisat tanken på en dylik export, varför en sådan åtgärd för närvarande synes utesluten. Nämnden anser sig dock böra framhålla, att redan en jämförelsevis ringa avlastning av den inhemska fodersädsmarknaden genom export med sannolikhet skulle åstadkomma en ganska stor lättnad på densamma. Dessutom ställer det sig för dagen ekonomiskt betydligt fördelaktigare att exportera havre än brödsäd, enär man för havre, som dock har ett avsevärt lägre fodervärde än brödsäd, synes kunna uppnå ungefär samma pris per deciton som för vete eller råg. Nämnden vill därför ånyo ifrågasätta, att Kungl. Maj:t så snart sig göra låter utverka riksdagens bemyndigande att med pristillägg stödja export av fodersäd. Såvitt nu kan bedömas synas kostnaderna för en dylik export kunna begränsas till 1.5 å 2 miljoner kronor eller till ett belopp, som icke överstiger de tullinkomster, som genom utförselbevis skulle kunna disponeras vid en export av brödsäd.

I fråga om jordbruksnämndens förslag om höjning av avgifter å fodermedel samt om utverkande av riksdagens bemyndigande att utbetala pristillägg till stöd för export av fodersäd ha två av jordbruksnämndens ledamöter, lektor *J. E. Björnsson* och direktör *C. F. Cederlund*, reserverat sig.

Med anledning av jordbruksnämndens berörda framställning höjdes från och med den 1 december 1938 samtliga införselavgifter å fodermedel ävensom skatten å linfrökakor och linfrömjöl med 1 öre. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t den 25 november 1938 åt jordbruksnämnden att verkställa utredning angående möjligheten att anskaffa ytterligare utrymmen för lagring av spannmål samt beträffande möjligheten och lämpligheten av att upplagring av fodersäd i utvidgad omfattning ägde rum för försvarsväsendets och andra statliga myndigheters behov. Denna utredning pågår.

Frågan om särskilda åtgärder till stödjande av den inhemska fodermedelsmarknaden under innevarande konsumtionsår har även berörts av 1938 års jordbruksutredning i ett av utredningen den 29 december 1938 avgivet utlåtande rörande fortsatta åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under regleringsåret 1939/40. I nämnda utlåtande anför utredningen i samband med behandlingen av fodermedelsregleringen bl. a.

Genom regleringen av tillförseln av utländskt foder erhåller den inhemska fodermedelsmarknaden ett visst stöd. I regel synes detta stöd även vara tillräckligt för att uppehålla en skälig prisnivå på inhemskt foder. Erfarenheterna från särskilt innevarande skördeår ha emellertid givit vid handen, att det vid en riklig foderskörd kan inträffa, att priserna på fodersäd, trots en skärpt reglering av majsimporten, nedgå under vad som kan anses rimligt. Statens jordbruksnämnd har, senast i skrivelse till Konungen den 23 november 1938, framhållit önskvärdheten av att Kungl. Maj:t i en dylik situation och särskilt under innevarande skördeår ägde befogenhet att stödja en export av fodersäd genom utbetalande av pristillägg. Utredningen finner det lämpligt att Kungl. Maj:t erhåller en dylik befogenhet och fäster speciellt avseende vid att denna gives giltighet redan för löpande regleringsår. Exportstödet synes böra tillgripas vid sådana tillfällen, då läget utomlands för en export är förhållandevis gynnsamt samt läget å den inhemska marknaden dessutom är sådant att en mindre export skulle verksamt stödja denna. Däremot bör befogenheten ej utnyttjas för att skapa en garanti för ett visst prisläge å inhemskt foder, varför de medel, som under ett regleringsår må för ändamålet tagas i anspråk, synes böra begränsas till 2 miljoner kronor. Kostnaderna för pristilläggen torde få bestridas av medel, som inflyta genom upptagande av avgifter å majs och därmed jämförliga fodermedel.

Såsom av det anförda framgår har 1938 års fodersädsskörd varit osedvanligt stor. En följd härav har blivit, att priserna å fodersäd sjunkit kraftigt. Till detta prisfall torde även ha bidragit, att brödspannmål för närvarande kommer till användning för utfodring i större utsträckning än vad som annars är brukligt. Detta läser bero på den likaledes rikliga brödsädsskörden och de låga priserna å denna spannmål. Nu antydda läge är givetvis ägnat att skapa svårigheter för de jordbrukare, som äro beroende av försäljning utav fodersäd.

De för innevarande regleringsår gällande direktiven för jordbruksstödet handhavande förutsätta, såsom förut omnämnts, att om priset på inhemskt foder till följd av en särskilt riklig skörd skulle sjunka under 14 å 15 öre per foderenhet, importen av majs och annan fodersäd bör i möjligaste mån begränsas. För dylikt ändamål få höjda importavgifter komma i fråga. Då

*Departements-
chefen.*

det i dessa direktiv avsedda prisläget uppkommit, har Kungl. Maj:t förordnat om höjning av dessa avgifter. Marginalen mellan priserna i Sverige å inhemska och utländska fodermedel torde härigenom numera ha blivit så stor, att det i sådana fall, där ett utbyte kan anses befogat, måste ställa sig ekonomiskt fördelaktigare att använda svenskt foder i stället för utländskt. Vid sådant förhållande kan det näppeligen förväntas, att en ytterligare höjning av införselavgifterna skulle medföra någon större lättnad å fodersädsmarknaden. Sannolikt skulle ej heller en kvantitetsbegränsning av majsimporten leda till ett dylikt resultat. Att på den väg, som förenämnda direktiv angiva, åstadkomma någon förbättring av prisläget för inhemska fodersäd torde därför icke vara möjligt.

En sådan förbättring anser jag emellertid önskvärd. Såsom framgår av tab. 2 utgjorde majsimporten under tredje kvartalet 1938 omkring 67,500 ton mot 33,400 under samma tid 1937. Denna import har sannolikt till stor del haft sin grund i leveransavtal, som avslutats tidigt på året, innan skördeutsikterna här i landet kunnat överblickas. Men även det utrikespolitiska läget torde ha inverkat. Nämnade läge gjorde det också vanskligt att under sommaren och de tidigare höstmånaderna i allt för hög grad beskära importen av utländska fodermedel. Dessa omständigheter tala för att speciella förhållanden medverkat till att öka tillgången på fodermedel inom landet. Jordbruksnämnden har såsom nämnts föreslagit att statsmakterna skulle stödja en export av fodersäd genom utbetalande av pristillägg. Detta förslag har även understötts av 1938 års jordbruksutredning. Ehuru jag vid framställning till 1937 års riksdag om åtgärder till den svenska jordbruksnäringens stödjande avstyrkt ett liknande förslag och fortfarande anser att i regel dylikt exportstöd icke bör ifrågakomma, finner jag mig nu på grund av nyss angivna särskilda omständigheter böra förorda jordbruksnämndens förslag. Genom dess realiserande åstadkommes i själva verket endast, att ett av speciella förhållanden orsakat fodersädsöverskott utjämnas.

Såsom jordbruksnämnden framhållit torde redan en jämförelsevis ringa avlastning av den inhemska fodersädsmarknaden genom export medföra en ganska stor lättnad på denna. Därtill kommer, att läget för en export av foderspannmål för närvarande torde vara gynnsammare än för en export av brödspannmål. Kostnaderna för erforderliga pristillägg torde därför kunna begränsas till 2 miljoner kronor och synas lämpligen böra bestridas av medel, som till jordbrukets prisregleringsfond influtit eller inflyta genom upptagande av avgifter å majs och därmed jämförliga fodermedel. Behållningen av dylika medel utgjorde den 31 december 1938 omkring 4,130,000 kronor.

På längre sikt räknat torde andra åtgärder till förbättrande av läget för jordbrukare, som med hänsyn till jordens beskaffenhet äro hänvisade till att odla väsentligt mera fodersäd än som erfordras för det egna behovet, vara erforderliga. I detta avseende är det min förhoppning, att i det föregående omnämnd utredning skall kunna påvisa möjligheter för de statliga

upphandlingsmyndigheterna att inköpa och lagra fodersäd för framtida behov. En viss avlastning bör kunna uppnås på denna väg. De kvantiteter, som kunna ifrågakomma för dylika inköp, torde dock bli relativt små i betraktande av det totala fodersädsöverskottet. Av större betydelse är att handeln med och distributionen av den inhemska foderspannmålen sker på sådant sätt att högsta möjliga pris erhålles för varan utan att köparna belastas med onödiga prisförhöjningar. Saluförandet av foderspannmålen måste, om det för producenterna skall lämna bästa möjliga resultat, fördelas på en större del av konsumtionsåret. En anhopning av utbuden under en relativt kort tidrymd är icke endast till nackdel för producenterna, vilka till följd av den pristryckande verkan anhopningen utövar måste nöja sig med lägre priser än eljest, utan jämväl för köparna, vilka ofta äga begränsade lagrings- och inköpsmöjligheter och därför ej till fullo kunna utnyttja tillfällena för billiga inköp. Det är också angeläget tillse att inom landet odlad foderspannmål göres lättillgänglig även inom områden, där varan odlas i mindre utsträckning. För att den svenska fodersäden skall kunna på ett effektivt sätt upptaga konkurrensen med utländska fodermedel, t. ex. majs, är det vidare av vikt, att fodervärdet av den svenska foderspannmålen göres mera känt än det för närvarande på sina ställen är och att för olika foderändamål lämpliga blandningar, t. ex. av korn och av havre, tillhandahållas konsumenterna. Jag förväntar, att jordbrukets organisationer skola med anslutning från såväl de säljande som de köpande jordbrukarna begagna alla möjligheter för att tillgodose förevarande viktiga jordbruksintressen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att högst 2 miljoner kronor av jordbrukets prisregleringsfond må tagas i anspråk för utbetalande av pristillägg vid export av fodersäd under tiden intill den 1 september 1939.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ragnar Odhnoff.